

บทบาทของผู้ปกครองในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์แก่นักเรียน
โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์

PARENT'S ROLES INSTILLING MORALITY ETHICS AND DESIRABLE VALUES
FOR STUDENTS, PRIMARY SCHOOLS UNDER THE UTTARADIT PRIMARY
EDUCATIONAL SERVICE OFFICE

นันทพร เชื้อคำ¹ อนงค์ อนันตริยเวช² และสุรางค์ เมรานนท์³
Nantaporn Chueakam¹, Anong Anantriyavech², and Surang Meranon³

¹หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ จังหวัดปทุมธานี

²อาจารย์ประจำคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์
จังหวัดปทุมธานี

³อาจารย์ประจำคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ จังหวัดปทุมธานี

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบบทบาทของผู้ปกครองในการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์แก่นักเรียนโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์ จำแนกตามอำเภอ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ผู้ปกครองนักเรียนโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์จำนวน 376 คน ซึ่งใช้วิธีสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นแบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.96 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลหา ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที (t-test Independent) การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way Analysis of Variance)

ผลการวิจัยพบว่า

1) บทบาทของผู้ปกครองในการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์แก่นักเรียนโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์ ภาพรวมปฏิบัติอยู่ในระดับมาก และรายด้านปฏิบัติอยู่ในระดับมากทุกด้าน

2) ผลการเปรียบเทียบบทบาทของผู้ปกครองในการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์แก่นักเรียน จำแนกตาม อายุ อาชีพ ระดับการศึกษา และลักษณะของครอบครัวโดยรวม พบว่า ไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ครอบครัวเดี่ยวและครอบครัวขยายผู้ปกครองมีบทบาทในการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์แก่นักเรียน ด้านผู้เรียนมีความซื่อสัตย์สุจริตแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ .05

ABSTRACT

The purposes of this research were to study and compare the parent's role in instilling morality, ethics and desirable values into the students attending primary schools under the Uttaradit Primary Educational Service Office. The sample group was 376 student's parents in schools under the Uttaradit Primary Educational Service Office. The instrument employed was questionnaires with reliability results of 0.96. The data were analysed by percentage, mean, standard deviation, t-test independent and one-way analysis of variance.

The findings were as follows:

1. Parent's roles in instilling morality, ethics and desirable values into students in the primary schools under the Uttaradit Primary Educational Service Office both in the overall and each aspect were at the high level.

2. The result of the comparison of the parent's roles in instilling morality, ethics and desirable values classified by age, career, educational level and family type showed no significance difference. Considering each aspect, it was found that the parent's roles in single family and extended family in instilling morality, ethics and desirable values into the students in terms of honesty and faithfulness showed significance difference at the level of .05.

คำสำคัญ

บทบาทของผู้ปกครอง คุณธรรมจริยธรรม ค่านิยมที่พึงประสงค์

ความสำคัญของปัญหา

สภาพสังคมไทยในปัจจุบันได้เปลี่ยนแปลงไปตามกระแสเทคโนโลยีสมัยใหม่ ทำให้เด็กและเยาวชนไทยมีค่านิยมที่แตกต่างไปจากเดิม โดยเน้นทางวัตถุมากกว่าการพัฒนาจิตใจ ก่อให้เกิดพฤติกรรมก้าวร้าว การแสดงออกที่ผิดศีลธรรม การเห็นผิดเป็นชอบ ฯลฯ อันเป็นเหตุให้เกิดความเสื่อมถอยทางศีลธรรม เป็นปัญหาของสังคม หลาย ๆ ฝ่ายต่างเร่งแก้ไขเพื่อให้สังคมเกิดความสงบสุข เป็นสังคมที่มีคุณภาพ มุ่งพัฒนาคนให้เป็นคนดีมีคุณธรรมจริยธรรม ซื่อสัตย์สุจริต รักความสามัคคี มีความเข้มแข็งทางวัฒนธรรม และมีระบบคุ้มครองทางสังคมที่ดี

กระทรวงศึกษาธิการได้ตระหนักและเห็นความสำคัญในเรื่องของคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ของคนไทย จึงกำหนดมาตรฐานด้านคุณภาพผู้เรียนไว้เป็นมาตรฐานที่ 1 ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ พร้อมทั้งมีการประเมินคุณภาพการศึกษาทั้งภายในและภายนอก เพื่อเป็นการแก้ไขปรับปรุงและพัฒนาด้านการศึกษาให้กับคนไทย การประเมินคุณภาพภายนอก รอบที่ 2 (พ.ศ. 2549-2553) ที่ผ่านมา โดยสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) หรือ สมศ. ได้กำหนดมาตรฐานข้อคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ไว้ดังนี้

มาตรฐานที่ 1 ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์
มี 6 ตัวบ่งชี้

- 1.1 ผู้เรียนมีวินัย มีความรับผิดชอบ
- 1.2 ผู้เรียนมีความซื่อสัตย์สุจริต
- 1.3 ผู้เรียนมีความกตัญญูกตเวทิต
- 1.4 ผู้เรียนมีเมตตา กรุณา โอบอ้อมอารี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และไม่เห็นแก่ตัว
- 1.5 ผู้เรียนมีความประหยัด และใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า
- 1.6 ผู้เรียนปฏิบัติตนเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม

การพัฒนาการของสมองจะเริ่มทำงานตั้งแต่แรกเกิดและพัฒนาไปตามแต่ละช่วงวัยตามหลักทฤษฎีของนักวิชาการหลายๆ ท่าน ซึ่งแต่ละท่านได้แบ่งช่วงวัยไว้ดังนี้ เช่น สุม น อมรวิวัฒน์ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546) ได้แบ่งช่วงอายุ เพื่อการสร้างคุณลักษณะสำคัญและจำเป็นของแต่ละช่วงอายุไว้ว่า ช่วง 0-3 ปี, 4-6 ปี, 7-12 ปี, 13-18 ปี, 18-20 ปี หลักของวอลดอร์ฟ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546) แบ่งช่วงวัยไว้ดังนี้ 3-7 ปี, 7-14 ปี, 14-21 ปี และหลักของเอสเตบัน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2550 ก) ได้แบ่งเป็น 4-6 ปี, 6-8 ปี, 9-12 ปี, 12-18 ปี จากหลักการดังกล่าวเพื่อให้เกิดผลดีกับเด็กและเยาวชนในด้านคุณธรรม จริยธรรมเป็น “คนเก่ง คนดี และมีความสุข” จึงควรได้รับปลูกฝังตั้งแต่เด็กแรกเกิด

การปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์แก่นักเรียนได้รับความร่วมมือจากหลาย ๆ ฝ่าย ได้แก่ สถานศึกษา สถาบันครอบครัว ชุมชน หน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เด็กและเยาวชนปฏิบัติตนเป็นพลเมืองที่ดีมีศีลธรรม สถานศึกษาและสถาบันครอบครัวมีส่วนเกี่ยวข้องกับนักเรียนโดยตรง เนื่องจากทั้ง 2 สถาบันมีความสัมพันธ์กับนักเรียน คือ สถานศึกษามีหน้าที่ให้การศึกษแก่นักเรียน เพื่อให้เด็กนักเรียนมีความรู้ ความเข้าใจในเรื่องการศึกษา รวมทั้งมีหน้าที่ในการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ควบคู่กันไป ส่วนสถาบันครอบครัวมีหน้าที่ให้กำเนิดเลี้ยงดูอบรมสั่งสอนนักเรียนตั้งแต่เล็กจนโต

ครอบครัวเป็นสถาบันที่สำคัญที่สุดในการทำหน้าที่ปลูกฝัง และหล่อหลอมตลอดจนถ่ายทอดคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่ประสงค์แก่สมาชิกในครอบครัวทั้งทางตรงโดยการอบรมสั่งสอน และทางอ้อม ซึ่งเด็กจะเฝ้าสังเกตลักษณะและการกระทำต่างๆ ของผู้เลี้ยงดูเพื่อเลียนแบบการกระทำนั้น ละเมียด ลิมอักษร (2514) ได้กล่าวไว้ว่าผู้ปกครองเป็นทั้งครูคนแรกและครูคนสุดท้าย เป็นครูที่สำคัญที่สุดของเด็ก ผู้ปกครองเป็นผู้ให้กำเนิดเด็ก เป็นผู้มามีอิทธิพลต่อเด็กทั้งทางกรรมพันธุ์และสิ่งแวดล้อม ผู้ปกครองเป็นผู้ใกล้ชิดที่สุดของเด็ก เข้าใจพื้นฐานอันแท้จริงและปัญหาต่างๆ ทั้งทางกายและอารมณ์ของเด็กอีกทั้ง สุม น อมรวิวัฒน์ และทีศนา แคมมณี (2526) ได้กล่าวไว้ว่าบ้านคือสถานที่ที่อยู่อาศัยซึ่งเด็กได้เริ่มเรียนรู้การดำรงชีวิตนับแต่เกิดมา บ้านเป็นโลกอันอบอุ่นของเด็ก ประกอบด้วยสิ่งแวดล้อมที่เป็นธรรมชาติ เทคโนโลยีและตัวบุคคลที่แตกต่างกัน องค์ประกอบดังกล่าวนี้ในแต่ละบ้านมีสภาพไม่เหมือนกัน แต่องค์ประกอบที่สำคัญและมีอิทธิพลต่อพัฒนาการทุกด้านของเด็กนั้น คือ พ่อ แม่ ผู้ปกครอง ญาติพี่น้อง และผู้ดูแลเด็ก

จากบทบาทหน้าที่ความสำคัญของสถาบันครอบครัวดังกล่าวนี้ ผู้วิจัยต้องการศึกษาบทบาทของผู้ปกครองในการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์แก่นักเรียนโรงเรียนในสังกัด

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี โดยศึกษาจากโรงเรียนที่มีเกณฑ์การประเมินคุณภาพภายนอกสถานศึกษา รอบที่ 2 ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในมาตรฐานที่ 1 นักเรียนมีคุณธรรมจริยธรรม ค่านิยมพึงประสงค์ ที่ผ่านการประเมินมีเกณฑ์การประเมินดีมากระดับคะแนนเฉลี่ยตั้งแต่ 3.50 ขึ้นไป โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานีทั้งหมดมีจำนวน 289 โรงเรียน ผลการประเมินมาตรฐานที่ 1 นักเรียนมีคุณธรรมจริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ ผ่านการประเมินมีเกณฑ์การประเมินดีมากระดับคะแนนเฉลี่ย 3.50 ขึ้นไป มีจำนวน 76 โรงเรียน ผ่านการประเมินมีเกณฑ์การประเมินดีระดับคะแนนเฉลี่ย 2.75-3.49 จำนวน 212 โรงเรียน และผ่านการประเมินมีเกณฑ์การประเมินพอใช้ระดับคะแนนเฉลี่ย 1.75-2.74 จำนวน 1 โรงเรียน เพื่อนำผลการศึกษามาใช้ในการวางแผนพัฒนา ปรับปรุงแก้ไขการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์กับนักเรียนในโรงเรียนที่มีผลการประเมินระดับคะแนนเฉลี่ยต่ำกว่า 3.50 เพื่อพัฒนาการจัดการศึกษาให้สอดคล้องบรรลุตามเป้าหมายของมาตรฐานการศึกษาของชาติ และนำผลจากการศึกษามาใช้ประโยชน์กับผู้ปกครองนักเรียนในการพัฒนาปรับปรุงการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์กับนักเรียนให้เป็นเด็กและเยาวชนดีต่อไป

โจทย์วิจัย/ปัญหาวิจัย

ผู้ปกครองของนักเรียนโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี มีบทบาทในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์แก่นักเรียนระดับใด และมีความแตกต่างกันตาม อายุ อาชีพ ระดับการศึกษา และลักษณะของครอบครัวหรือไม่

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาบทบาทของผู้ปกครองในการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์แก่นักเรียนโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี
2. เพื่อเปรียบเทียบบทบาทของผู้ปกครองในการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ จำแนกตาม อายุ อาชีพ ระดับการศึกษา และลักษณะของครอบครัว

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาบทบาทของผู้ปกครองกับการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์แก่นักเรียนโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ ผู้ปกครองของนักเรียนโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี ที่ผ่านเกณฑ์การประเมินของสมศ. รอบที่ 2 ด้วยระดับคะแนนเฉลี่ย 3.50 ขึ้นไป จำนวน 6,262 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ ผู้ปกครองนักเรียนโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานีจำนวน 376 คน โดยใช้วิธีการสุ่มแบบตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi-Stage Random Sampling) ขั้นตอนที่ 1 สุ่มโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานีที่ผ่านเกณฑ์การประเมินดีมาก ระดับคะแนนเฉลี่ยตั้งแต่ 3.50 ขึ้นไป ขั้นตอนที่ 2 สุ่มนักเรียนจากโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยต่างๆ ตามกรอบแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของเรื่องที่จะศึกษา แบบสอบถามแบ่งเป็น 3 ตอน คือ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ปกครอง ตอนที่ 2 มีลักษณะเป็นแบบมาตราประมาณค่า 5 ระดับ ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะมีลักษณะเขียนตอบเป็นแบบปลายเปิด

ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยคอมพิวเตอร์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ โดยใช้ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที และการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (One-Way ANOVA) เมื่อพบความแตกต่างโดยใช้การเปรียบเทียบรายคู่ด้วยวิธีของเชฟเฟ่

ผลการวิจัย

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นครอบครัวขยาย มีอายุตั้งแต่ 40-49 ปี อาชีพเกษตรกร และมีการศึกษาระดับประถมศึกษาถึงมัธยมศึกษาตอนต้น

บทบาทของผู้ปกครองในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์แก่นักเรียน พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก และรายด้านปฏิบัติอยู่ในระดับมากทุกด้าน บทบาทในการปลูกฝังและเสริมสร้างให้ผู้เรียนมีความประหยัด และใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า ผู้เรียนมีความซื่อสัตย์สุจริต ผู้เรียนมีความกตัญญู ผู้เรียนมีวินัย มีความรับผิดชอบ ผู้เรียนมีเมตตากรุณา โอบอ้อมอารีเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และผู้เรียนปฏิบัติตนเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม ตามลำดับ

ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างบทบาทของผู้ปกครองในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์แก่นักเรียน จำแนกตามอายุ อาชีพ ระดับการศึกษา ลักษณะของครอบครัว พบว่า บทบาทของผู้ปกครองในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์แก่นักเรียน จำแนกตามอายุ อาชีพ ระดับการศึกษาของผู้ปกครองโดยรวมและรายด้าน พบว่า ไม่แตกต่างกัน และจำแนกตามลักษณะครอบครัวโดยรวม พบว่า ไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ครอบครัวเดี่ยวและครอบครัวขยาย ผู้ปกครองมีบทบาทในการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์แก่นักเรียน ด้านผู้เรียนมีความซื่อสัตย์สุจริตแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ .05

อภิปรายผล

1. บทบาทของผู้ปกครองในการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์แก่นักเรียน โดยรวมและรายด้านมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เป็นเพราะว่าผู้ปกครองเห็นความสำคัญและมีหลักในการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์กับนักเรียน ทั้ง 6 ด้าน โดยเรียงจากมากไปหาน้อย บทบาทในการปลูกฝังและเสริมสร้างให้ผู้เรียนมีความประหยัดและใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า ผู้เรียนมีความซื่อสัตย์สุจริต ผู้เรียนมีความกตัญญูทุกเวที ผู้เรียนมีวินัยมีความรับผิดชอบ ผู้เรียนมีเมตตากรุณา โอบอ้อมอารีเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และไม่เห็นแก่ตัว ผู้เรียนปฏิบัติตนเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม ผู้ปกครองมีหลักปฏิบัติโดยเริ่มตั้งแต่สอนแนะนำ ปฏิบัติเป็นแบบอย่างให้นักเรียนเพื่อให้ปฏิบัติตาม มีการกระตุ้นเตือนบ่อยๆ ให้กำลังใจ ตั้งกฎกติกาให้ชัดเจน ชักชวนให้นักเรียนมีส่วนร่วม

สอดคล้องกับสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กล่าวถึง รูปแบบการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของสถาบันครอบครัว (กระทรวงศึกษาธิการ, 2550 ข) ไว้ว่า 1) พ่อ-แม่ญาติผู้ใหญ่ต้องปฏิบัติตนเป็นแบบอย่าง ครอบครัวต้องการให้เกิดคุณธรรม จริยธรรม เรื่องใดต้องทำให้เห็นเป็นแบบอย่าง 2) พ่อ-แม่ ญาติผู้ใหญ่ต้องอยู่ให้เห็น เพื่อยืนยันในสิ่งที่สอนว่าถูกต้องดีงาม 3) ญาติพี่น้อง ญาติมิตร ปฏิบัติให้เห็นเป็นแบบอย่างเช่นเดียวกัน 4) พ่อ-แม่ ญาติผู้ใหญ่ต้องคอยกระตุ้นเตือนสม่ำเสมอ เพื่อให้ลูก รู้จักคิดวิเคราะห์เหตุการณ์ของสังคมทุกเวลา ทุกโอกาส 5) พูดย้ำเตือนบ่อยๆ 6) พ่อ-แม่ ญาติผู้ใหญ่ ต้องมีเกณฑ์ ชัดเจนว่า สิ่งใดดีสมควรปฏิบัติ สิ่งใดไม่ดีสมควรละเว้น เพื่อสมาชิกในครอบครัวสามารถ ตัดสินใจได้ว่า สิ่งใดดี สมควรปฏิบัติ สิ่งใดไม่ดีสมควรละเว้น เพื่อสมาชิกในครอบครัวสามารถ ตัดสินใจได้ว่า สิ่งใดที่ดี สมควรปฏิบัติ สิ่งใดไม่ดี ไม่สมควรปฏิบัติ 7) มีรูปแบบครอบครัว บุคคลที่ดีให้เห็นเป็นแบบอย่าง 8) มีความเชื่อมั่นในสมาชิกครอบครัว 9) มีความใกล้ชิดสนิทสนม อบอุ่น และไว้วางใจได้ 10) ปลูกฝังทัศนคติในการดำรงตนที่ดี เพื่อเป็นกรอบการดำเนินชีวิตในภายภาคหน้า และสอดคล้องกับหลักของเอสเตบันได้แบ่งการปลูกฝังคุณธรรมที่เหมาะสมและรูปแบบการปลูกฝังในแต่ละวัยไว้ว่า (กระทรวงศึกษาธิการ, 2550 ก)

อายุ 4-6 ปี ความจริงใจซื่อสัตย์ ยึดมั่น สัจจะ การไม่เห็นแก่ตัว รูปแบบของการปลูกฝัง ได้แก่แบบอย่างที่ดีของพ่อแม่ ครู, บรรยากาศของความเป็นมิตรและบรรยากาศแบบเปิด, การให้คำอธิบายแนะนำ, ไม่แสดงการใช้อำนาจ การข่มขู่ และวิธีต่างๆ ซึ่งจะส่งผลให้เด็กกลายเป็นคนต้องพูดโกหก พูดเพื่อปกป้องตนเอง, ความเข้าใจ ความมั่นคงในการเห็นแก่ผู้อื่น, บรรยากาศของการให้บริจาการ, การเสียสละโดยไม่มีลักษณะของการขู่ขู่บังคับหรือทำเป็นพิธีการชั่วคราว

อายุ 6-8 ปี ความอดุสาหะ การทำงานหนักและขยันหมั่นเพียร (รับผิดชอบต่อความคิด คำพูดและการกระทำ) ความรับผิดชอบ การมีจิตใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ (มีจิตใจดี อนุเคราะห์ความทุกข์ของผู้อื่น) รูปแบบของการปลูกฝัง ได้แก่ แบบอย่างจากผู้ใหญ่, การให้กำลังใจและความเป็นปกติวิสัยในการทำงานของผู้ใหญ่, รับผิดชอบงาน เฉพาะหน้า เช่น การบ้าน งานที่ได้รับมอบหมาย, หลีกเลี่ยงการตามใจเกินควร (Spoiling) การทำให้สบายเกินควร, ให้ออกาสตัดสินใจในการเลือกและรับผลที่เกิดขึ้น, มอบงานและโอกาสบริการผู้อื่น, ให้ความสม่ำเสมอของการใช้กฎกติกา, หลีกเลี่ยงการอนุโลมหรือ การยกเว้นเป็นบางคน บางกรณี, แบบอย่างที่ดีของผู้ใหญ่ในด้านความรัก ความเข้าใจ, ยอมรับในตัวเด็ก, สร้างบรรยากาศที่ไม่มีการแบ่งแยกทางด้านสถานภาพทางสังคม เชื้อชาติศาสนา, ทำงานอย่างร่วมแรงร่วมใจ

อายุ 9-12 เชื่อฟังผู้ใหญ่ (Obedience to Elders) (ชื่นชมในความเป็นผู้ใหญ่และการมีประสบการณ์ของคนอื่น) ความกล้า (Fortitude) หรือความเข้มแข็งทางจริยธรรม รูปแบบการปลูกฝัง ได้แก่ แบบอย่างจากผู้ใหญ่ที่ปฏิบัติต่อเด็กอย่างมีศักดิ์ศรี พฤติกรรมที่ดีและยกย่อง, บรรยากาศของความรัก ความเข้าใจ และการแนะนำที่ชัดเจน, อธิบาย และใช้กฎกติกาอย่างสม่ำเสมอ, กิจกรรมที่ช่วยสร้างความอดทนบึกบึน เช่น กีฬา งานอดิเรก โครงการ ฯลฯ , การกระตุ้นและการเสริมแรงและสอดคล้องกับสุธรรม นันทมงคลชัย, ถวัล เนียมทรัพย์ และรวีวรรณ ชุ่มพฤษ (2545) การศึกษาพบว่า พ่อแม่และผู้เลี้ยงดูเด็กในวัยเข้าเรียนจะเน้นการสอนให้รับผิดชอบต่อการเรียนและทำงานบ้านเป็นหลัก ส่วนการสอนในเรื่องการช่วยเหลือผู้อื่นในสังคมและการรับผิดชอบต่อสังคมในกลุ่มผู้เลี้ยงดูเด็กวัยเรียนและวัยรุ่น พบว่าเกือบทุกคนมีการสอนลูกอย่างเต็มที่ ทั้งในเรื่องของการสอนให้

ช่วยเหลือผู้สูงอายุหรือผู้ที่อ่อนแอกว่า สอนให้รู้จักเกรงใจผู้อื่น ไม่ทำร้ายผู้อื่น รวมถึงไม่ทำลายสิ่งของสาธารณะ ลักษณะการสอนมักจะเป็นการพูด การบอกให้เด็กปฏิบัติเป็นส่วนใหญ่

2. เปรียบเทียบบทบาทของผู้ปกครองในการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ จำแนกตาม อายุ อาชีพ ระดับการศึกษา และลักษณะของครอบครัว

ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างบทบาทการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์แก่นักเรียน จำแนกตามอายุ อาชีพ ระดับการศึกษาของผู้ปกครอง พบว่า โดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน และจำแนกตามลักษณะครอบครัวโดยรวมไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้เป็นเพราะว่าผู้ปกครองแต่ละอายุ อาชีพ การศึกษา และลักษณะครอบครัวเห็นความสำคัญของการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์แก่นักเรียน มีความปรารถนาให้บุตรหลานเป็นเด็กและเยาวชนที่ดีในอนาคต ดังนั้นผู้ปกครองทุกอายุ อาชีพ การศึกษาและทุกลักษณะของครอบครัวจึงมีความรับผิดชอบในหน้าที่ของการเป็นพ่อ แม่ ผู้ปกครอง ปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์แก่นักเรียนซึ่งสอดคล้องกับ สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (กระทรวงวัฒนธรรม, 2537) ที่กล่าวไว้ว่า บิดา มารดา บ้านหรือสถาบันครอบครัว เป็นสถาบันที่สำคัญที่สุดและเป็นแหล่งแรกที่ทำหน้าที่ปลูกฝังและหล่อหลอมตลอดจนถ่ายทอดลักษณะอันทรงคุณธรรมและจริยธรรมรวมทั้งเรื่องระเบียบวินัยแก่สมาชิกในครอบครัวทั้งทางตรงโดยการอบรมสั่งสอน และทางอ้อมซึ่งเด็กจะเฝ้าสังเกตลักษณะและการกระทำต่าง ๆ ของผู้เลี้ยงดูเพื่อเลียนแบบการกระทำนั้น และบิดามารดาหรือผู้เลี้ยงดูยังต้องทำหน้าที่ต่อแม่เด็กจะเข้าไปรับการศึกษาอบรมในโรงเรียนระดับต่างๆ แล้วก็ตาม ซึ่งบทบาทหน้าที่ในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ของผู้ปกครอง สอดคล้องกับคำกล่าวของสุมน อมรวิวัฒน์ (2546) ที่กล่าวถึงบทบาทครอบครัวต่อการพัฒนาคุณธรรมและวัฒนธรรมเยาวชนว่า 1) การสร้างสิ่งแวดล้อมและบรรยากาศในครอบครัว เพื่อการซึมซับลักษณะนิสัยและวิถีดำเนินชีวิต 2) บทบาทการสั่งสอน ฝึกหัดอบรมให้เด็กเรียนรู้และเกิดพฤติกรรมที่พึงประสงค์ 3) การเป็นแบบอย่าง que เด็กคอยเลียนแบบจนเกิดความเคยชินและปฏิบัติเป็นนิสัย 4) การชื่นชมใจ ให้กำลังใจ ให้โอกาสเด็กได้พัฒนาตนเอง ทั้งทางด้านจิตใจ และสุนทรียภาพ 5) การว่ากล่าวตักเตือนและห้ามปราม เมื่อเด็กมีพฤติกรรมไม่พึงประสงค์โดยชี้แจงเหตุผล 6) การแก้ไขปัญหาทางคุณธรรมและวัฒนธรรม เมื่อเด็กทำผิดด้วยวิธีที่เหมาะสมและมีหลักการ และสอดคล้องกับคำกล่าวของ วิริยะ ดุสิตพงศ์ (2547) ที่กล่าวถึงหน้าที่ของพ่อแม่ที่ดี 5 ประการได้แก่ สอนลูกเว้นจากทำความชั่ว ให้ตั้งอยู่ในความดี ให้การศึกษาเล่าเรียน ช่วยหาครูที่เหมาะสมให้ และมอบทรัพย์สมบัติให้

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านตามลักษณะครอบครัว พบว่า ครอบครัวเดี่ยวและครอบครัวขยาย ผู้ปกครองมีบทบาทในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์แก่นักเรียน ด้านผู้เรียนมีความซื่อสัตย์สุจริตแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ .05 การปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ ทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ ผู้เรียนมีวินัยมีความรับผิดชอบ ผู้เรียนมีความกตัญญู ผู้เรียนมีเมตตากรุณา โอบอ้อมอารี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และไม่เห็นแก่ตัว ผู้เรียนมีความประหยัดและใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า และผู้เรียนปฏิบัติตนเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม ของผู้ปกครองในครอบครัวเดี่ยวและครอบครัวขยาย ไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้เป็นเพราะว่า ผู้ปกครองทั้งครอบครัวเดี่ยวและครอบครัวขยาย ใช้หลักการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์แก่นักเรียนในแต่ละ

ข้อ ตั้งแต่สอนแนะนำ ปฏิบัติเป็นแบบอย่างให้นักเรียนเพื่อให้ปฏิบัติตาม มีการกระตุ้นเตือนบ่อยๆ ให้กำลังใจ ตั้งกฎกติกาให้ชัดเจน ชักชวนให้นักเรียนมีส่วนร่วม ด้วยหน้าที่ของผู้ปกครองที่ตั้งใจอยากให้นักเรียนเป็นเด็กและเยาวชนที่ดี สอดคล้องกับ สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (กระทรวงวัฒนธรรม, 2537) ที่กล่าวไว้ว่า ญาติผู้ใหญ่และสมาชิกอื่นๆ ในครอบครัว เป็นผู้มื่อทิพพลต่อการปลูกฝังและหล่อหลอมจริยธรรมด้านต่างๆ ให้แก่เด็กในครอบครัว โดยปกติเด็กจะเรียนรู้เจตคติเชิงจริยธรรมจากผู้ใหญ่โดยตรง ดังนั้นถ้าหากผู้ใหญ่เป็นผู้มีลักษณะเด่นเป็นที่ยกย่องบูชาแก่เด็กมาก เด็กก็จะมีแนวโน้มที่จะเลียนแบบพฤติกรรมของผู้ใหญ่มากขึ้นเท่านั้น และสอดคล้องกับคำกล่าวของนิเวศน์ วงศ์สุวรรณ (2550) ที่กล่าวไว้ว่า พ่อ แม่ หรือหัวหน้าครอบครัวต้องทำตนเป็นแบบอย่างในการดำเนินชีวิตอย่างมีคุณธรรมไม่เลือกปฏิบัติ อบรมสมาชิกในครอบครัวให้เป็นคนดี และบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ต่อสังคม ปฏิบัติตนตามหลักคุณธรรม จริยธรรมของศาสนา ด้านผู้เรียนมีความซื่อสัตย์สุจริตแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ .05 ทั้งนี้เป็นเพราะว่าผู้ปกครองส่วนใหญ่ร้อยละ 57.70 เป็นครอบครัวขยายที่ประกอบด้วย ปู่ ย่า ตา ยาย พ่อ แม่ และลูก โดยกลุ่มดังกล่าวใช้ชีวิตอยู่ร่วมกัน มีปฏิสัมพันธ์กันระหว่างบุคคลในครอบครัว มีการดูแลช่วยเหลือเกื้อกูลกันด้านสังคมและเศรษฐกิจ (พูนสุข ช่วยทอง, 2548) สมาชิกในครอบครัวได้รับการถ่ายทอด ปลูกฝังด้านความซื่อสัตย์มาจากบรรพบุรุษ สอดคล้องกับเสาวนิจ รัตนวิจิตร นิจอนันต์ชัย (2547) สังคมไทยมีแบบอย่างของคนดีที่มีคุณธรรมความซื่อสัตย์ที่น่าจะนำมาเป็นแบบอย่างอย่างหลายท่าน ได้แก่ พันท้ายนรสิงห์ ผู้ยอมสละชีพเพื่อรักษาภูให้เป็นภูที่ถูกต้อง ชาวบ้านบางระจันในสมัยกรุงศรีอยุธยา สละชีพเพื่อรักษาเอกราช เป็นบทสอนความจงรักภักดี เป็นการปฏิบัติหน้าที่รักษาผืนแผ่นดินไทยอันเกินกำลังและเหนือความคาดหมายของกลุ่มชน ซึ่งแสดงออกถึงคุณธรรมความซื่อสัตย์ต่อชาติ ซึ่งชาวไทยประทับใจจนถึงทุกวันนี้ และสอดคล้องกับงานวิจัยของเสาวนิจ รัตนวิจิตร นิจอนันต์ชัย (2547) จากการศึกษานี้ก็คือ การใช้แรงงานของสมาชิกครอบครัวในการทำงานเกษตรกรรมสมัยก่อนได้ช่วยให้ทุกคนในครอบครัวได้อยู่ใกล้ชิดกัน เรียนรู้ที่จะแบ่งปันช่วยเหลือกันในสิ่งจำเป็น และมีการถ่ายทอดสิ่งที่ดีให้แก่กันและกัน ในสมัยก่อนยังไม่มีบรรยากาศของการแข่งขันด้านวัตถุมากเท่ากับในยุคปัจจุบัน ครอบครัวที่มีอาชีพเกษตรจึงไม่ต้องดิ้นรนในการประกอบอาชีพเพื่อให้ได้สิ่งอำนวยความสะดวกเท่ากับเกษตรกรในสมัยปัจจุบันคนจึงมีความสามารถดำรงตนอยู่ในความซื่อสัตย์ได้เข้มข้นกว่านักเรียนจะได้รับอิทธิพลจากวัฒนธรรมความเป็นอยู่จากครอบครัวไทยสมัยก่อน หล่อหลอม ปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ ด้านความซื่อสัตย์สุจริตที่หลากหลายจากสมาชิกภายในครอบครัว สอดคล้องกับคำกล่าวของสมุน อมรวิวัฒน์ (2546) ที่กล่าวไว้ว่าครอบครัวไทยสมัยก่อนมีลักษณะเป็นครอบครัวขยาย คือ ปู่ ย่า ตา ยาย ลุง ป้า น้า อา ลูกหลาน อยู่รวมกันในบ้านเรือนที่ขยายออกไปแต่ละหลังมีขานเรือนเชื่อมโยงเพื่อไปมาหาสู่กันหมู่บ้านหนึ่ง ๆ เป็นกลุ่มชุมชนวงศาคุณาญาติ ดังนั้น ทารก เด็ก เยาวชนจึงได้รับการอบรมสั่งสอนคุณธรรมและได้รับการถ่ายทอดวิถีดำเนินชีวิตจากผู้ใหญ่ ทั้งที่อยู่ในครอบครัวเดียวกัน และผู้ใหญ่ เพื่อน พี่น้อง ที่คบหาสมาคมกันในชุมชน และสอดคล้องกับงานวิจัยของเสาวนิจ รัตนวิจิตร นิจอนันต์ชัย (2547) ครอบครัวขนาดใหญ่หรือครอบครัวขยายที่มีสมาชิกอยู่ร่วมกันหลายรุ่น ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนคุณธรรมความซื่อสัตย์และการเลียนแบบที่ดีจากตัวอย่างของคนรุ่นก่อนได้มาก ทั้งนี้การปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ทั้ง 6 ด้านแก่นักเรียนของผู้ปกครองในครอบครัวเดี่ยวและครอบครัวขยาย นักเรียนจะ

ได้รับการอบรมสั่งสอน ทั้งดูแลเอาใจใส่และเป็นทั้งต้นแบบจากบุคคลที่เป็นสมาชิกภายในครอบครัว ส่งผลให้นักเรียนเป็นผู้ที่มีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมอันพึงประสงค์ที่สมบูรณ์ ทำให้สามารถอยู่กับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข ตามแนวนโยบาย 1.2 ปลุกฝังและเสริมสร้างให้ผู้เรียนมีศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม มีจิตสำนึกและมีความภูมิใจในความเป็นไทย มีระเบียบวินัย มีจิตสาธารณะ คำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมและยึดมั่นในการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข และรังเกียจการทุจริต ต่อต้านการซื้อสิทธิ์ขายเสียง ในแผนการศึกษาแห่งชาติ ฉบับปรับปรุง (พ.ศ. 2552-2559)

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ผู้ปกครองที่เป็นสถาบันครอบครัวเดี่ยวควรศึกษาวัฒนธรรมของครอบครัวไทยสมัยเก่า อีกทั้งรูปแบบการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมแต่ละด้าน เพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไขการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ ในด้านผู้เรียนปฏิบัติตนเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมกับนักเรียน

2. ผู้บริหารโรงเรียนควรเพิ่มบทบาททางสมาคมผู้ปกครอง ในการพัฒนารูปแบบ วิธีการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์กับนักเรียนในด้านผู้เรียนปฏิบัติตนเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม ให้กับผู้ปกครองกลุ่มอาชีพค้าขาย เกษตรกรและรับจ้าง และด้านผู้เรียนมีวินัย มีความรับผิดชอบให้กับผู้ปกครองกลุ่มอาชีพรับราชการ รัฐวิสาหกิจและรับจ้าง

3. ผู้บริหารโรงเรียนควรศึกษารูปแบบการปลูกฝัง บทบาทการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์กับนักเรียน และประสานสัมพันธ์กับผู้ปกครองในหลากหลายวิธี อย่างต่อเนื่อง เป็นการสนับสนุน พัฒนาการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์กับนักเรียน เพื่อให้ได้เด็กและเยาวชนที่ดีในอนาคตต่อไป

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

1. ควรศึกษาบทบาทของชุมชนมีส่วนช่วยการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์แก่นักเรียน

2. ควรศึกษาบทบาทของผู้ปกครองในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์แก่นักเรียนเชิงคุณภาพ

บรรณานุกรม

กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). รายงานยุทธศาสตร์ของสังคมไทยในการสร้างวิถีการเรียนรู้.

กรุงเทพฯ: องค์การค่าของครูสภา.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2550ก). รายงานการประเมินการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของผู้เรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. กรุงเทพฯ: พิมพ์ดีการพิมพ์.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2550ข). รายงานเบื้องต้น การเสริมสร้างคุณธรรมในระบบการศึกษาไทย.

กรุงเทพฯ: วี.ที.ซี. คอมมิวนิเคชั่น.

กระทรวงวัฒนธรรม. (2537). การสร้างนิสัย คู่มือแนะแนวการปฏิบัติ. กรุงเทพฯ: ครูสภา.

นิเวศน์ วงศ์สุวรรณ. (2550). จริยศาสตร์. กรุงเทพฯ: ศูนย์ส่งเสริมวิชาการ.

- พูนสุข ช่วยทอง. (2548). **ครอบครัวและคุณภาพเด็ก**. กรุงเทพฯ: วิฑูรย์การปก.
- ละเมียด ลิ้มอักษร. (2514). บทบาทของผู้ปกครองต่อการศึกษาของเด็ก: ตอนที่ 1 ผู้ปกครองกับผลสำเร็จในการเรียนของเด็ก. **วารสารประชากรศึกษา** 22(2), 11-12.
- วิริยะ ดุสิตพงศ์. (2547). **สอนสั่งอย่างไรให้เมืองไทยได้ผู้นำที่ดี ภาคที่ 1 การเตรียมตัวเป็นพ่อแม่ที่ดีของลูก**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: นฤมิตรโซล (เพรส).
- สุธรรม นันทมงคลชัย, ถวัล เนียมทรัพย์, และรวีวรรณ ชุ่มพฤษ. (2545). การอบรมเลี้ยงดูเด็กของครอบครัวไทย: การศึกษาเชิงคุณภาพ. **วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์**. 30(2), 96-107.
- สุน อมรวิวัฒน์. (2546). **บทบาทต่อการพัฒนาคุณธรรมและวัฒนธรรม**. กรุงเทพฯ: สำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์
- สุน อมรวิวัฒน์ และทีศนา เขมมณี. (2526). **หลักการสอนจริยธรรมศึกษา**. เอกสารการสอนชุดวิชาการสอนกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย หน่วยที่ 1-7. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- เสาวนิจ รัตนวิจิตร นิจนันต์ชัย. (2547). **การปลูกฝังคุณธรรมความซื่อสัตย์ ชุมชนพุทธ คริสต์ อิสลาม**. กรุงเทพฯ: เฟื่องฟ้า.